

Asia: VN/23654/2021

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta/Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av arkivlagen och lagen om Riksarkivet

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen-evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus pitää esitystä arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta yleisesti hyvänä ja perusteltuna. Kirkkohallitus haluaa nostaa esiin joitakin seikkoja, jotka on kirkon näkökulmasta hyvä ottaa huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

1 Asian tausta ja valmistelu

Kirkkohallitus pitää esityksen valmistelutapaa hyvänä. Valmistelun kuluessa on kuultu myös kirkkohallitusta, ja kirkon näkemykset on otettu esityksessä hyvin huomioon.

2 Nykytila ja nykytilan arviointi

Ei lausuttavaa.

3 Tavoitteet

Ei lausuttavaa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Kirkkohallitus pitää myönteisenä sitä, että arkistopalvelua laajennettaisiin sisältämään sähköisen aineiston option myös niille toimijoille, joita sähköisen aineiston siirtovelvollisuus ei kosketa. Vaikutusarvioinnissa tällaisina toimijoina on mainittu seurakunnat. On huomattava, että aineistojen siirtomahdollisuus koskee seurakuntien lisäksi myös muita kirkon viranomaisia, kuten hiippakuntien tuomiokapituleita ja kirkkohallitusta.

Kirkkohallitus toteaa, että kirkon asiakirjahallinnon ohjeet on annettu siten, että Sähke 2 -määräyksiä on pyritty noudattamaan, vaikka arkistolakia ei ole sovellettu. Silloin kun käytössä on sähköinen asianhallinta, sähköisessä muodossa olevien asiakirjojen ominaisuudet ja metatiedot vastannevat melko hyvin määräysten vaatimuksia. Seurakuntia ja muita kirkon viranomaisia on myös ohjattu siihen, että arkistoasiakirjoja digitoitaessa käytettäisiin Sähke 2 -määräyksiä. Käytännössä seurakuntien arkistot ovat kuitenkin laajasti edelleen paperimuotoisia, joten kaikkiin arkistoaineistoihin näillä ohjeilla ei ole vaikutusta.

Aineistojen sähköinen siirtäminen vaatii seurakunnilta ja muilta kirkon viranomaisilta uudenlaista osaamista, joten kouluttaminen uudistuksen vaatimukseen on tarpeen. Kirkkohallitus toivoo, että myös kirkon viranomaisille tarjotaan mahdollisuutta osallistua koulutuksiin, joita muutoksen tiimoilta aiotaan järjestää. Koulutuksella pystytään jossain määrin puuttumaan myös siihen riskiin, että aineiston erityisvaatimuksia, kuten henkilötietojen käsittelyn tarvetta, ei tunnisteta. Kirkkohallitus toteaa myös, että erityisesti pienissä organisaatioissa on haasteellista tehdä sellaista tietovarantojen siirtotoiminnallisuuksiin liittyvää kertaluonteista kehitystyötä, johon vaikutusarvioinnissa viitataan. Sen vuoksi on kannatettavaa, että aineiston siirtämiseen kehitetään helppokäyttöisiä tapoja.

Vaikutusarvioinnissa on tunnistettu kuntien tarve toimivaan ja helppokäyttöiseen katselurajapintaan, jonka avulla luovutettua aineistoa käytettäisiin. Myös kirkon piirissä on vastaava tarve luovutettujen aineistojen helppoon käyttöön mieluiten rajapinnan avulla. Esimerkkinä paljon tarvittavista aineistoista ovat kirkkoihin ja niiden muutostöihin liittyvät päätökset ja dokumentit, joita tarvitaan säännöllisesti pitkienkin aikojen kuluttua ja nopeasti. Tällöin ei pystytä turvautumaan yksinomaan Kansallisarkiston tietopalveluun, joka velvoitetaan 21 b §:ssä vastaamaan pyyntöön 1–2 kuukauden kuluessa. Tämä on päätöksenteon kannalta liian pitkä aika. Sen vuoksi katseluoikeus omiin luovutettuihin aineistoihin on kirkkohallituksen näkemyksen mukaan tarpeellinen myös kirkon viranomaisille.

Kirkkohallitus on kiinnittänyt huomiota perustelujen alaluvun ”Evankelis-luterilainen ja ortodoksinen kirkko” viidenteen kappaleeseen ja toteaa, että kirkkohallitus ei tarjoa asianhallintajärjestelmää seurakunnille. Sitä vastoin kirkkohallitus on mahdollistanut puitesopimuksella sen, että seurakunnat

ottavat järjestelmän käyttöönsä maksaen sen kustannukset itse. Osasyynä siihen, että seurakunnat eivät ole ottaneet sitä käyttöönsä, on seurakuntien koko ja vähäinen tarve.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot ja kansainvälinen vertailu

Ei lausuttavaa.

6 Yksityiskohtaiset perustelut

Muuttumattomana säilytettävä 2 §:n 1 momentti sisältää evankelis-luterilaista kirkkoa koskevan säännöksen, jonka mukaan evankelis-luterilaiseen kirkkoon sovelletaan, mitä kirkkolaissa säädetään. Ottaen huomioon perustuslain 76 §:n kirkkohallitus pitää tärkeänä sitä, että kyseinen säännös säilyy nykytilan mukaisena.

Uuden 2 a §:n perusteluissa todetaan, että arkistotoimijalla tarkoitettaisiin lakiehdotuksen 1 §:ään kuuluvia toimijoita sekä evankelis-luterilaista kirkkoa. Kirkkohallitus katsoo, että evankelis-luterilainen kirkko ei ole arkistotoimija yhtenä kokonaisuutena, koska koko kirkon arkistoja ei hoideta keskitetysti yhdessä paikassa, vaan hajautetusti eri viranomaisissa. Sen vuoksi arkistotoimijoiksi on katsottava kirkon viranomaiset, kuten kirkkohallitus, hiippakuntien tuomiokapitulit sekä seurakunnat ja seurakuntayhtymät. Mainitut viranomaiset ovat voimassa olevan lain mukaisia arkistonmuodostajia. Tämän olisi tarpeen ilmetä esityksen perusteluista. Tähän rinnastettava toteamus on esimerkiksi esityksen 1 §:n perusteluissa, joissa mainitaan, että ortodoksinen kirkko ei ole yksi tiedonhallintayksikkö, vaan keskushallinto ja seurakunnat ovat omia tiedonhallintayksiköitään.

Useiden pykälien, esimerkiksi 8 ja 11 §:n, perusteluissa käsitellään Kansallisarkiston määräyksiä. On huomattava, että kirkon piirissä asiakirjojen säilyttämisestä antaa määräyksiä edelleen kirkkohallitus. Tilanne säilyy samana myös ehdotettavassa uudessa kirkkolaissa, vaikka siinä säädetäänkin arkistolain soveltamisesta kirkon arkistotoimessa. Esimerkiksi lain 8 §:ssä säädettyä velvollisuutta ei siten koske kirkon viranomaisia eli niiden ei tarvitse hakea asiakirjoilleen Kansallisarkiston päätöksiä. Tämän seikan olisi hyvä näkyä ehdotuksen perusteluissa.

Kirkkohallitus pitää erittäin hyvänä sitä, että 14 §:n 3 momentin perusteluissa otetaan nimenomaisesti esille se, että poikkeuksen arkistoon siirtoon liittyvässä oikeuksien siirtymisessä muodostaisi evankelis-luterilaisen kirkon ja seurakuntien aineistot. Kirkkolain mukaan arkistosiirroissa on kyse talletuksista, joissa kirkko päättää asiakirjoista ja omistaa aineistot pysyvästi. Perusteluiden maininta kirkkolaista ja vallitsevan käytännön jatkamisesta on omiaan selventämään myös tulevan arkistolain tarkoitusta.

Ehdotetun 14 a §:n perusteluissa viitataan tiedonhallintalain 19 §:ään. Kirkkohallitus haluaa selvyuden vuoksi nostaa esiin, että tiedonhallintalakia ei suoraan sovelleta evankelis-luterilaisessa kirkossa. Tiedonhallintalain osittaisesta omaksumisesta on tarkoitus säätää ehdotettavassa kirkkolaissa. Koska kirkkolaissa ei ehdoteta tiedonhallintalain 19 §:n soveltamista kirkon piirissä, mainitun 19 §:n velvollisuus muuttaa arkistoitavat ja pysyvästi säilytettävät analogiset asiakirjat sähköiseen muotoon ei koske kirkon viranomaisia.

7 Lakiehdotukset

Ei lausuttavaa.

8 Muut huomiot

Ei lausuttavaa.

Kansliapäällikkö

Pekka Huokuna

Hallintopäällikkö

Asta Virtaniemi

Virtaniemi Asta
Kirkkohallitus